

MiRA Ressurscenter for innvandrere- og flyktningkvinner jobber for å bedre innvandrere- og flyktningkvinneres levekår i Norge. Vi tilbyr juridisk bistand, krisehjelp og veiledning, kurs og seminarer, og er et generelt møtested for minoritetskvinner i Norge. MiRA-Senteret arrangerer kulturelle og sosiale aktiviteter og jobber aktivt for å opprettholde og utvide et nettverk av minoritetskvinner i Norge og internasjonalt. I tillegg til våre faste tjenester og aktiviteter driver vi en utstrakt informasjonsvirksomhet som er rettet både mot innvandrere- og flyktningkvinner og mot samfunnet ellers. Vi utgir to ganger i året tidsskriftet MiRA. MiRA-Senteret er det eneste i sitt slag i Norden.

Justisdepartementet
Politiavdelingen
PB 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo, 16. juni 2008

Høringsuttalelse fra MiRA-Senteret vedr. NOU 2008:4 "Fra ord til handling – Bekjempelse av voldtekt krever handling"

MiRA-Senteret takker for anledningen til å kommentere forslagene som framkommer i utredningen som er lagt fram av voldtektsutvalget.

MiRA-Senteret ser det som svært positivt at regjeringen har tatt initiativer til se grundigere på eksistensen av voldtekt i Norge, deriblant omfang, anmeldelsesnivå, forebygging, oppfølging av de voldtektsutsatte m.m. Det er også positivt at man etterlyser mer kunnskap om personer med minoritetsbakgrunn som er utsatt for voldtekt.

Når det gjelder det siste punktet mener imidlertid MiRA-Senteret at dette har blitt viet relativt liten oppmerksomhet i utredningen. Vi vil derfor benytte anledningen til å presentere flere tiltak som vi mener er nødvendige for å sikre minoritetskvinneres rettigheter i etterkant av voldtekt og tiltak som kan virke forebyggende. Kort oppsummert er MiRA-Senteret spesielt opptatt av bedre rettslige og helsemessige tilbud gjennom kompetanseheving på minoritetsfeltet og økt bruk av tolker, samt reduksjon av treårsregelen.

1. Generelt

MiRA-Senteret mener at det er svært bekymringsfullt at anmeldeshyppigheten og domsfellingene er så lave når det gjelder voldtekter og seksuelle overgrep. Vi kan gå ut fra at disse tallene ikke er høyere blant minoritetskvinner enn blant majoritetsbefolkningen. Det er flere faktorer som medfører at jenter og kvinner med minoritetsbakgrunn velger ikke å gå til anmeldelse. Som andre kvinner har denne gruppen liten tillit til at man som offer for seksuelle overgrep vil bli trodd i rettssystemet. Mange frykter represalier ved en evt. anmeldelse, og faktorer som skam og skyld er ofte svært sterkt til stede.

Det er altså en stor jobb som bør gjøres fra hjelpeapparatets, rettsvesenets og politiets side når det gjelder å imøtekomme minoritetskvinner og deres spesifikke behov. MiRA-Senteret vil i denne forbindelse spesielt framheve behovet for økt benyttelse av tolker innenfor de

ovennevnte tjenestene. Det er svært viktig at de jenter og kvinner som rapporterer om overgrep, får mulighet til å gjøre dette på det språket som de føler seg mest komfortable med. Dette er viktig for at vitnebyrdene blir så nøyaktige som mulig.

NOU 2008:4 påpeker at det er et stort behov for kompetanseheving innenfor det offentlige hjelpeapparatet når det gjelder voldtektssaker. MiRA-Senteret støtter dette, og vil samtidig påpeke at dette er spesielt prekært når det gjelder å bistå minoritetskvinner. Deler av hjelpeapparatet har ikke bare manglende kompetanse, men utviser ved flere anledninger også manglende *interesse* overfor denne gruppen. Saker som angår minoritetskvinner blir ofte sett på som svært ”vanskelige” i hjelpeapparatet. Det representerer noe ”fremmed” og er dessuten ofte relativt komplekse da de kan involvere flere saksfelt samtidig, for eksempel boligspørsmål, og sosiale, økonomiske og helsemessige vansker. Dette fører til at mange kvier seg for å gripe inn i saker der jenter og kvinner med minoritetsbakgrunn er involvert, hvilket resulterer i at disse ikke får den hjelpen de har krav på. Vi tror at økt kompetanse, holdningsendring og en sterkere prioritering av feltene multikulturalisme og kjønn innenfor hjelpeapparatet er det som må til. Et samarbeid på tvers av sektorer mener vi er svært viktig også for å støtte minoritetskvinner.

2. Rettsapparatets behandling

MiRA-Senteret stiller seg svært positive til at det opprettes en egen enhet innenfor politiet i arbeidet tilknyttet seksualisert vold. Opprettelsen av SEPOL er et bra tiltak som kan bidra til at etterforskning raskt settes i verk ved seksuelle overgrep. En slik enhet vil sørge for viktig heving av kompetansen til de lokale politidistrikter. Tolker bør i så stor grad som mulig, og døgnet rundt, være tilgjengelig i de ulike politidistriktene for å bistå personer som ikke behersker norsk i særlig grad.

3. Forebyggende tiltak

Introduksjonsprogrammet

Ett av tiltakene fremmet av utvalget er å utarbeide et opplæringsprogram om ”holdninger, grensesetting og norsk kultur under temaet voldtekt og likestilling” innenfor introduksjonsprogrammet for ikke-vestlige innvandrere (NOU 2008: 4, side 52). Utredningen viser blant annet til at gjerningspersoner med ikke-norsk etnisk bakgrunn er overrepresentert blant anmeldte voldtekter i Oslo etter en undersøkelse gjort av Oslo politidistrikt i 2004.

MiRA-Senteret mener at temaene personlig trygghet og ulike former for overgrep gjerne kan bli tatt opp i introduksjonsprogrammet, og at dette med fordel kan knyttes til likestillingsspørsmål. Vi reagerer derimot på at voldtektsutvalget benytter termen ”ikke norsk etnisk bakgrunn” når de viser til det statistiske materialet på voldtekt, og ”ikke-vestlig innvandrer” når de forklarer hvilke konsekvenser dette skal ha for introduksjonsprogrammet. MiRA-Senteret mener at dersom et opplegg omkring seksuelle overgrep skal inngå i introduksjonsprogrammet må dette gjelde *alle* programmets deltagere. Å skille ut ikke-vestlige deltagere fra andre deltagere er ikke hensiktsmessig.

Når det gjelder voldtektstallene fra Oslo, er det vanskelig å si noe om hvorvidt disse kan være representative for innvandrerbefolkningen i Norge generelt. Voldtektsutvalget ser ut til å trekke den slutning at personer med utenlandsk bakgrunn er overrepresentert i voldtektsstatistikken på grunn av deres kulturelle bakgrunn eller mangelfulle kunnskaper om norsk kultur (se sitat ovenfor). I den siste rapporten, fra 2008, om voldtekt fra Oslo politidistrikt kommer det fram at det blant anmeldte gjerningspersoner er en overrepresentasjon av personer med livsstil knyttet til rus, samt dette kombinert med lav

levestandard, lav sosial status og arbeidsledighet. MiRA-Senteret mener at tiltak for å forebygge voldtekt begått av personer med innvandringsbakgrunn må være sosiale og arbeidsrettede, heller enn ”kulturelle”.

MiRA-Senteret mener at det i forbindelse med introduksjonsprogrammet i større grad bør trekkes linjer til de internasjonale menneskerettighetene, slik som for eksempel FNs kvinnekonvensjon og konvensjonen om barns rettigheter. Et perspektiv som utelukkende fokuserer på ”norsk kultur” kan lett medføre en falsk todeling som populært blir beskrevet som ”dem/oss” tankegang, nemlig der norsk kultur og samfunn fremstilles som vesens forskjellig fra innvandrerne. Hvilke rettigheter og plikter som gjelder i følge norsk lov skal selvfølgelig presenteres på en klar måte.

MiRA-Senteret er positive til at det legges til rette for at kvinner gjennom introduksjonsprogrammet får bedret kunnskap om sine rettigheter. Det er imidlertid svært mange kvinner som ikke faller inn under denne ordningen, og det er derfor viktig at minoritetskvinnens egne organisasjoner styrkes i sitt rettighetsarbeid og nettverksbygging.

Frivillige organisasjoner

Nødvendigheten av å styrke de frivillige organisasjonene som arbeider på feltet fremheves i utredningen, og med dette støtter voldtektsutvalget Sosial- og helsedirektoratets arbeidsgruppe. MiRA-Senteret mener at dette er et tiltak som er helt nødvendig i det forebyggende arbeidet mot seksuelle overgrep. Mange frivillige organisasjoner har allerede et bredt nettverk blant minoritetsbefolkningen. Mange driver også forebyggende arbeid og sørger for hjelp i tilknytning til seksuelle overgrep. Det er svært nødvendig at organisasjonenes støttes økonomisk i dette arbeidet.

Skolene

Voldtektsutvalget anbefaler at det forebyggende arbeidet skal starte på et tidligere tidspunkt, allerede i barnehage og grunnskole. MiRA-Senteret mener at dette vil være svært nyttig. Forebygging av voldtekt kan med fordel systematiseres mer enn hva som er tilfelle i dag, og vi mener det er viktig at det i slikt arbeid fokuseres på personlige grenser, respekt for seg selv og andre, hvilke følger ens handlinger har på andre mennesker osv.

MiRA-Senteret mener det er positivt at skolene i større grad trekkes fram i det forebyggende arbeidet. Dette er en viktig arena som kan sørge for et svært nødvendig lavterskeltilbud til barn og unge, også de med minoritetsbakgrunn. Dyktig skolepersonell med innlevelse, vilje og god kompetanse er betydningsfulle støttespillere i minoritetsungdoms oppvekst. Dette er imidlertid ikke mulig uten økte ressurser til rådgivnings- og helsetjeneste.

Utredningen nevner helsesøstertjenesten spesielt, og mener at deres tilgjengelighet må bedres. MiRA-Senteret mener også at mange helsesøstere gjør en svært viktig innsats overfor unge jenter med minoritetsbakgrunn. Vi synes imidlertid at myndighetene har vært svært sparsommelige når det gjelder de økonomiske rammene til denne tjenesten. Skolehelsetjenesten har en svært viktig rolle å spille når det gjelder både forebygging av seksuelle overgrep blant unge, og som en støtte til utsatte etter overgrep. Det kan se ut til at stat og kommune hittil ikke har innsett det viktige forebyggende potensialet som ligger i denne tjenesten.

MiRA-Senteret støtter voldtektsutvalgets forslag om å gjøre denne tjenesten lettere tilgjengelig for elevene, blant annet gjennom SMS og e-post. Vi håper at det settes av flere

ressurser til helsesøstertjenesten slik at denne styrkes betraktelig, særlig innenfor ungdomstrinnet og videregående skole. I denne prosessen vil det være svært viktig å bedre deres kompetanse på minoritetsfeltet, og gi helsesøstrene bedre metodiske verktøy i arbeidet mot seksuelle overgrep der minoritetsungdom er involvert.

4. Hjelpetiltak

Vår organisasjon stiller seg positive til Rådgivningskontorene til kriminalitetsofre sin rolle som landsdekkende støttefunksjon for voldtektsofre. At disse fungerer som en spesiell støtte til voldtatte med minoritetsbakgrunn ser vi som svært positivt. Vi støtter også forslagene som bedrer de økonomiske forholdene til voldtatte, også på lengre sikt. Det er svært viktig at man tar hensyn til at voldtekt kan ha langtidsvirkninger som kan virke negativt inn på ofrets arbeidsevne. For minoritetskvinner som har vært utsatt for voldtekt er dette spesielt viktig da mange minoritetskvinner har allerede et lavt inntektsnivå på grunn av deres marginale posisjon på arbeidsmarkedet. Skilte kvinner som forsørger små barn er i en spesielt vanskelig situasjon.

5. Tilrettelagt samtale

Tilrettelagt dialog mellom offer og gjerningsperson kan være et mulig tilbud for kvinner som har vært utsatt for voldtekt eller andre typer overgrep, selv om det kan ikke erstatte en rettslig behandling. Voldtekt er et overgrep med svært stor alvorlighetsgrad, og bør derfor anmeldes. Samtidig blir det antatt som svært sannsynlig at mange voldtekter ikke anmeldes, spesielt i de tilfeller der offer og gjerningsperson kjenner hverandre. I slike saker finner det i mange tilfeller allerede sted en form for kommunikasjon eller dialog i etterkant av overgrepet, for eksempel gjennom venner, i skolegården osv. Tilrettelagt dialog mellom offer og gjerningsperson kan derfor være en mulighet dersom begge parter ønsker dette. Det er imidlertid av vesentlig betydning at dette legges til rette av personer med god kompetanse.

For mange unge jenter, blant annet de med minoritetsbakgrunn, oppleves anmeldelse som svært uaktuelt. Dette kan ha sin bakgrunn i sterke forbud knyttet til sex før ekteskapet, skam og frykt for at omgivelsene får vite at hun ikke lenger er jomfru. En form for dialog med gjerningspersonen, som er tilrettelagt gjennom profesjonelle kanaler, kan oppleves som konstruktivt for kvinner og jenter med minoritetsbakgrunn.

Tilrettelagt dialog bør, slik som utvalget foreslår, legges inn under helsevesenets virke, som et behandlende tilbud til overgrepsutsatte. Vi vil igjen påpeke betydningen av et bedre helsetjenestetilbud ved skolene. Ved en evt. opprettelse av et slikt tilbud anbefales det at helsesøstrene, samt rådgivere ved skolene, bringes på bane som samarbeidspartnere. Dette fordi disse representerer et viktig lavterskeltilbud til ungdom.

6. Erstatning og bistandsadvokat

MiRA-Senteret stiller seg positive til at kravet om bevis for å voldsoffererstatning endres til vanlig sannsynlighetsovervekt.

Vi støtter også forslaget om rett til bistandsadvokat i de tilfeller der voldtekten har funnet sted i utlandet, og denne etterforskes av norsk politi. Vi støtter også forslaget om at man gis adgang til å få sakens dokumenter oversatt, samt at dekning av reise og opphold i forbindelse med evt. rettssak i utlandet.

7. øvrige merknader

Treårsregelen

MiRA-Senteret vil påpeke nødvendigheten av en reduksjon av treårsregelen for å forebygge at kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn blir utsatt for voldtekt og andre overgrep fra sine ektemenn. Vi er skuffet over at treårsregelen ikke er nevnt i utredningen, spesielt med tanke på at utvalget fikk i oppgave å komme med forslag til tiltak overfor etniske minoriteter.

Vår organisasjon har gang på gang påpekt de praktiske følger denne regelen har for minoritetskvinner. Tre års ventetid for selvstendig status etter familiegjengenforening har den konsekvensen av mange kvinner som blir voldtatt av sine ektemenn ikke våger å anmelde eller ta ut skilsmisse av frykt for å bli sendt ut av landet. Disse kvinnene lever altså på sine ektemenns gunst i over tre år, og er uten de samme rettighetene som andre kvinner her i landet. Vanskelig bevisbyrde gjør evt. domfellelse vanskelig. Kinnene har dermed valget mellom å reise tilbake til en i mange tilfeller utrygg tilværelse i hjemlandet, eller å holde ut overgrepene.

MiRA-Senteret takker igjen for muligheten til å komme med innspill til utredningen, og håper at våre synspunkter vil bli tatt til etterretning i det videre arbeidet mot voldtekt.

Med vennlig hilsen
MiRA-Senteret

Fakhra Salimi
Leder